

gascó *martot/martouro*. Tanmateix, per un camí o altre hi pot haver relació amb el tipus de *magiostra/maduixa*. Ho comprenem majorment veient certes formes dialectals basques, com el bc. oriental *martosa*,²³ *marthotz*, *-thotcha* que Schuchardt (*l. c.*) lliga amb el bc. *masusta* 'maduixa', però Uhlenbeck cita lab. *martutza* i el cpt. *marthotza-ondo* 'moreta' (Vgl. *Lautl. Bk.*, p. 65, *Bk. Woordafsl.*, 56), lab. *martusera*, a-nav. *martus*, *-uza*, 'móra de moreta' (a l'Ultzama: Azkue i *Supl.*), a-nav. *martuts* id. (Lakoizketa), Zaraitze *martosa* i Roncal *margu-osto* 'maduixa' (Mitx., BSVAP xv, p. 32 tir. a p.).

En resum aquí hi ha alguna cosa d'inseparable del tipus *maduixa/magiostra*, si bé enfosquida i complicada per evolucions desconegudes o per contactes, almenys, amb altres mots; encara que tampoc fóra inversemblant que el tipus MARTÖLL- fos bàsicament un altre, i hi hagi hagut contactes secundaris, en part ben íntims. De tota manera jo gosaria afirmar que la *-r*- secundària de les formes basques *marzuzer*, *marzuza*, *marzuka*, *marzusta*, i del nostre *mariotxes* del Maestrat, és deguda a la influència del grup que encapçallem amb MARTOLL-. Podria conduir això un dia a una alternativa etimològica per a *maduixa/magiostra* més certa que la de MAJUS? Potser ens ho reserva el futur (comp. ací MAGOSTO).²⁴

DERIV.: *Maduixera* [Lacav.]; *maduixerar*; o simplement *maduixar*: «dos aucells saltironan pel *maduixar* ombrívol», *Atl.* 1867, II, 13a. *Maduixer* 'planta' (BDC xvii, 33), 'collidor de maduixes' un *Joan Maduxer* si bé d'ofici blanquer en un doc. de 1641 (Caretà, *Barbr.*, s. v. *menestral*). *Maduixada*, *Maduixaire*, *Maduixam*, *Maduixar* (DAG.). + *Maduixot* (supra).

¹ Aquí però en la forma secundària *manduixa*, amb nasal propagada; sense documentació literària, i documentació lexicogràfica només des dels *Damen*. («yerva medicinal --- *Fragaria vesca*»), DAG. (que ho atribueix juntament a Val.) i JTexidor; segons *AlcM* és de Men. i Mall., mentre que el DAG. per a aquella illa només dona *manduixer* 'mena de raïm' (però *AlcM* men. *manduixera* = *maduixera*); frases populars només dona l'*AlcM* per a un ús figurat, dit de dones que vesteixen amb poca o amb pretensiosa condícia. Extreure d'aquest conjunt una impressió de terme importat no fóra ni abusiu ni tampoc segur; *manduixer* i *manduixera* «fraise, fraga» i «fraisier» ja són en FebrCard. En el PVal. avui els coneguts són *fraga* i a la zona de la capital, el castellanisme *fressa*; castellanisme de data recent majorment segura, vist que el cast. *fresa* és un manlleu ben modern del fr. mod. *fraise*, que en castellà no apareix fins a 1611 i amb plena consciència, en aquell segle, d'una intrusió francesa, veg. DECH, s. v.; en francès mateix era una alteració de *fraire* (< *fraiere FRAGARIA*), la forma usada encara en el S. xvi. Aprofito l'ocasió per rectificar l'err. tip. *presta* per *resta* a la p. 955b38 d'aquell article, que entrebanca lamentablement la comprensió. Altrament cf. *mariotxes* infra. — ² Des de cap als anys vint s'introduí i ja en els anys trenta es propagà molt

(des de c. 1945 amb caràcter més i més abassegador) la varietat grossa, que s'anomena en català + *maduixot* (amb *-ot* sufix augmentatiu, o masculinitzador, recordem *barrot*, *didot*, *bruixot*, en català no despectiu), que abusivament els comerciants i restauradors tendeixen a reemplaçar per *maduixa* (disbarat escandalós per a tota persona amb paladar coneixedor) o pel cast. i castellanisme *fresón*. — ³ Més avall, entre els testimonis que donarem del mot en terres d'Oc, en veurem del timbre tancat, però també algun de l'obert; Sauvages porta «*majbiotfos*, *majhojos*: fraises; *majhoufié*: fraisser». — ⁴ Si hi hagués alguna excepció ben comprovada sempre es podria pensar en invasions locals d'una àrea veïna o contaminacions. Però no sé ni si hi ha excepcions reals, entremig d'una trentena de dades unànimes en aquest sentit. Dauzat en el seu treball sobre Vinzelles (Puy-de-Dôme) dona «*mādúfā*: mot disparu depuis deux générations, aurait, suivant quelques vieillards, désigné la 'fraise'», seguint ma grand-mère, la 'fraise'», RLR LXIII, 104. No fóra prudent de refiar-se gaire del detall fonètic en memòries, ja esfumadisses, de temps bastant remot (fins i tot oblidant que Dauzat, com a dialectòleg comparatista, pogué ser víctima de reminiscències entrecruades amb un mot cat., llenguatge al capdavant no llunyà); d'altra banda és sabut que en la zona Centre-Nord del País d'Oc la *-j-* es pronuncia *-dz-* i aqueixes africades a tants llocs passen a la fricativa interdental; a la mateixa dada sembla referir-se una noteta de Gamillscheg, ZRPf. XLIII, 563. Ettmayer (*Festgabe Mussafia*, p. 215), entremig d'un seguit de formes alt-italianes (tipus *majostra*) i alpino-occitanes, com *amausso*, *maiusso*, *amourso*, sense palatalitat final, i amb una *-j-* sovint evanescent, cita *amoušo* 'maduixa' en el parlar de Vinàdio, occità valdès en el vessant piemontès dels Alps Marítics: però aquí la consonant medial desapareguda fou realment *-j-* o bé *-d-*? Car és sabut que a la part alpina de la llengua d'oc la isoglossa de la desaparició de l'antiga *-r-* intervocàlica (a la manera francesa), arribà molt cap al Sud. — ⁵ En un mot en *mari-* és bastant natural pensar-ho: entre altres contactes possibles merament formals, hi ha alguna dotzena de noms de plantes que comencen així: no sols els derivats de *Maria* (*mariolits*, *marialluïsa*, *marieta*, *AlcM*, §§ 14-15), car encara tenim la *r* en noms, no gaire diversos, d'una mata amb fruiteta, tan comparable, com l'arboç i cast. *madroño/maruéndano* etc.; i no parlem de *marduix*, *margarida* etc. I, per damunt de tot, el sinònim i pre-romà *martòlls*, que tractarem després. — ⁶ Així Morosi, i *məyús*⁹ f. a Serres (ZRPf. I, 461); per a Vinàdio, veg. supra. — ⁷ Fins en algun punt alvernès ben septentrional: *madsoáfla* Vinols. — ⁸ Ardèche *maiyúfo* «die wilde Erdbeere», Dornheim (VKR IX, 341). Camarès (Aveyron) *māzúfo* «fraise sauvage» enfront de *frézo* «fraise cultivée» (Schüle, VRom. II, 262; la mateixa distinció consta a St. Pierre-de-Chignac i deu ser pertot); però en altres punts del Roergue, Vayssier